

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/48/2020
Identifikačné číslo spisu:	4616203264
Dátum vydania rozhodnutia:	29.09.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Terézia Mecelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:4616203264.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu H. W., trvale bytom v I., I. XXX/XX, proti žalovaným 1/ W. W., trvale bytom v I., I. XXX/XX, zastúpenej JUDr. Martinom Balvanom, advokátom v Nitre, Štúrova 74/138 a 2/ P. H., trvale bytom v A. W. XXX, zastúpenej splnomocnenkyňou Tomášek & partners, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Rožňavská 2, IČO: 36 858 811, o určenie neplatnosti právnych úkonov a o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 4 C 169/2016, o dovolaní žalovaných 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 1. augusta 2019 sp. zn. 9 Co 261/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 1. augusta 2019 sp. zn. 9 Co 261/2018 a rozsudok Okresného súdu Topoľčany z 29. júna 2018 č. k. 4 C 169/2016-563 vo vyhovujúcej časti a v časti trov konania v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Topoľčany zo 14. októbra 2019 č. k. 4 C 169/2016-652 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Topoľčany na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobca sa žalobou došlou Okresnému súdu Topoľčany (ďalej len „súd prvej inštancie“) 11. mája 2016 domáhal určenia neplatnosti kúpnej a darovacej zmluvy z 29. marca 2006 a darovacích zmlúv z 25. januára 2008, z 29. októbra 2008 a z 29. februára 2016. Súčasne sa žalobca domáhal určenia, že so žalovanou 1/ sú bezpodielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností, nachádzajúcich sa v katastrálnom území I., zapísaných na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. XXX (pozemky, rodinný dom a dvojgaráž), nachádzajúcich sa v katastrálnom území S., zapísaných na LV č. XXX (pozemok) a určenia, že so žalovanou 1/ sú bezpodielovými spoluvlastníkmi spoluvlastníckeho podielu o veľkosti 1/2 z nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastrálnom území S., zapísaných v katastri nehnuteľností na LV č. XXX (pozemok a rodinný dom), ako aj určenia, že žalobca je spoluvlastník spoluvlastníckeho podielu o veľkosti 1/2 z nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastrálnom území S., zapísaných v katastri nehnuteľností na LV č. XXX (pozemok a rodinný dom). Žalobu odôvodnil tým, že so žalovanou 1/ uzavrel manželstvo, počas ktorého nadobudli do bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXX (v katastrálnom území I.) a LV č. XXX (v katastrálnom území S.). Okrem uvedených nehnuteľností zdedil žalobca do výlučného vlastníctva polovicu nehnuteľností zapísaných na LV č. XXX (v katastrálnom území S.) a v roku 2006 daroval žalobca tieto

nehnuteľnosti žalovanej 1/. Darovacou zmluvou z 25. januára 2008 žalobca a žalovaná 1/ darovali žalovanej 2/ nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXX a č. XXX. Následne 29. októbra 2008 žalovaná 2/ darovala späť žalovanej 1/ tieto nehnuteľnosti (darovacia zmluva z 29. októbra 2008). Uvedenými darovacími zmluvami chceli manželia obísť zákon, konkrétne zákonné ustanovenia o neopomenuteľných zákonných dedičoch (deti žalobcu z prvého manželstva). V roku 2015 podala žalovaná 1/ návrh na rozvod manželstva a počas konania darovala bez vedomia žalobcu žalovanej 2/ nehnuteľnosti evidované na LV č. XXX (darovacia zmluva z 29. februára 2016). Predmetné zmluvy považuje žalobca za neplatné podľa ustanovenia § 39 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež „Občiansky zákonník“). Jediným cieľom uzatvorenia zmlúv (z 25. januára 2008 a z 29. októbra 2008) bolo vylúčiť jeho deti z prvého manželstva (N. a H.) z dedenia ich zákonných podielov. Neplatnosť zmlúv z 29. marca 2006 odôvodnil poukazom na § 37 Občianskeho zákonníka.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 29. júna 2018 č. k. 4 C 169/2016-563 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Topoľčany zo 14. októbra 2019 č. k. 4 C 169/2016-652 I. zamietol žalobu, čo do určenia neplatnosti kúpnej a darovacej zmluvy uzavretej 29. marca 2006 a žalobu v časti určenia vlastníckeho práva vo vzťahu k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v k. ú. S., evidovaným na LV č. XXX; II. určil, že darovacia zmluva uzavretá 25. januára 2008 medzi žalobcom a žalovanou 1/ ako darcami a žalovanou 2/ ako obdarovanou, darovacia zmluva uzavretá 29. októbra 2008 medzi žalovanou 2/ ako darkyňou a žalovanou 1/ ako obdarovanou a darovacia zmluva uzavretá 29. februára 2016 medzi žalovanou 1/ ako darkyňou a žalovanou 2/ ako obdarovanou sú neplatné; III. určil, že žalobca a žalovaná 1/ sú bezpodielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností nachádzajúcich sa v k. ú. I., zapísaných na LV č. XXX a nehnuteľností nachádzajúcich sa v k. ú. S., zapísaných na LV č. XXX a IV. žiadnej zo strán nárok na náhradu trov konania nepriznal. Súd prvej inštancie svoje rozhodnutie právne odôvodnil ustanovením § 137 písm. c/ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „C. s. p.“) a § 3 ods. 1, § 35 ods. 1 a 2, § 37 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka. Vecne dôvodil, že žalobcov naliehavý právny záujem je daný, lebo inak by bolo jeho právne postavenie neisté. Pokiaľ ide o neplatnosť kúpnej a darovacej zmluvy z 29. marca 2006, súd prvej inštancie skonštatoval, že žalobca neunesol dôkazné bremeno svojho tvrdenia o ich neplatnosti a preto v tejto časti žalobu zamietol (neplatnosť zmlúv a určenie vlastníckeho práva). Ohľadom darovacích zmlúv z 25. januára 2008, z 29. októbra 2008 a z 29. februára 2016 a na to nadväzujúceho určenia vlastníckeho práva súd prvej inštancie uviedol, že darovanie napríklad rodinného domu patriaceho do BSM jedným z manželov druhému treba posudzovať ako obchádzanie kogentných ustanovení o rozsahu a trvaní BSM (R 6/1979). V danej veci je nepochybné, že na základe darovacej zmluvy uzavretej 25. januára 2008 žalobca spolu so žalovanou 1/ darovali žalovanej 2/ nehnuteľnosti patriace do BSM. Krátko po uvedenom právnom úkone žalovaná 2/ na základe darovacej zmluvy z 29. októbra 2008 darovala tie isté nehnuteľnosti žalovanej 1/. Uvedenými právnymi úkonmi v skutočnosti mali strany sporu záujem vykonať prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam patriacim do BSM tak, aby sa ich vlastníčkou stala výlučne manželka. Podľa tvrdenia žalobcu účelom darovania bolo vylúčenie v dedičskom konaní jeho detí z prvého manželstva. Toto tvrdenie však bolo popreté žalovanou 1/, ako aj svedeckými výpoveďami. Žalovaná 1/ poukázala na to, že žalobca pracoval ako živnostník a ako fyzická osoba by v prípade neúspešného podnikania zodpovedal celým majetkom a aj preto nemal záujem, aby bol vedený ako vlastník nehnuteľností. Tiež poukázala na to, že žalobca sa púšťal do rôznych rizikových majetkových a finančných transakcií a mal obavy, aby prípadným neúspešným podnikaním a aj svojím nezodpovedným konaním nezaťažil majetok, o ktorý sa nepričinil. Z výpovede žalovanej 2/ vyplynulo, že žalobca sa spolu so žalovanou 1/ dohodli, pretože žalobca mal pochybných kamarátov a mohli ho vydierať, aby sa nehnuteľnosti prepísali. Strany sporu boli vopred dohodnuté, že predmetné veci patriace do BSM budú vlastnícky prevedené iba na žalovanú 1/. Z dokazovania teda vyplynulo, že strany sporu sledovali ten cieľ, aby nebolo dodržané znenie ustanovenia § 143 Občianskeho zákonníka. Na základe uvedeného došlo k premene vlastníckeho režimu k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v BSM žalobcu a žalovanej 1/ na výlučné vlastníctvo iba jedného z manželov. Tým došlo k obchádzaniu kogentných ustanovení o rozsahu BSM a k zániku spoluvlastníctva k spoločným veciam manželov. Preto darovacia zmluva, ktorou žalobca a žalovaná 1/ darovali vec patriacu do BSM a následná darovacia zmluva sú so zreteľom na ustanovenie § 39 Občianskeho zákonníka neplatné. Platne potom nemohla byť uzavretá ani následná darovacia zmluva z 29. februára 2016 medzi žalovanými. V tejto časti súd preto považoval

žalobu za dôvodnú. Rozhodnutie o trovách konania súd prvej inštancie právne odôvodnil § 255 ods. 1 a 2 C. s. p. a vecne tak, že strany mali v konaní čiastočný úspech.

3. Krajský súd v Nitre (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolanie žalovaných 1/ a 2/ rozsudkom z 1. augusta 2019 sp. zn. 9 Co 261/2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti potvrdil ako vecne správny podľa ustanovenia § 387 ods. 1 a 2 C. s. p. a žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie v napadnutej časti odôvodnil jeho vecnou správnosťou. Uviedol, že aj keď dôvody neplatnosti právnych úkonov z dôvodov uvádzaných žalobcom v žalobe (zlé rodinné vzťahy s jeho deťmi z prvého manželstva a vylúčenie jeho detí z prvého manželstva z dedenia ich zákonných podielov) preukázané neboli, z výpovedí oboch žalovaných vyplynulo, že tieto úkony boli iniciované z dôvodu žalobcových finančných problémov. Ten sa navyše stretával s pochybnými ľuďmi (ktorí ho mohli vydierať), obchodoval na hrane, robil pochybné veci, nepodieľal sa na nákladoch v spoločnej domácnosti atď. Žalovaná 2/ na pojednávaní uviedla, že od začiatku bolo dohodnuté, že nehnuteľnosti sa následne prevedú na žalovanú 1/ (čím malo dôjsť k tomu, aby nehnuteľnosti pôvodne patriace do BSM boli vo výlučnom vlastníctve len jedného z manželov). V takomto konaní strán sporu videl aj odvolací súd obchádzanie zákona z dôvodov uvádzaných súdom prvej inštancie a zmluvy považoval podľa § 39 Občianskeho zákonníka za neplatné pre obchádzanie zákona, teda nemožnosti darovať majetok v BSM za trvania manželstva jedným z manželov druhému z manželov. Potom aj následne uzavretá darovacia zmluva z 29. februára 2016 bola neplatná. Odvolací súd ďalej konštatoval, že nebolo zistené, že by postupom súdu prvej inštancie došlo k znemožneniu práva žalovaným procesne sa brániť v konaní a uskutočňovať im patriace procesné práva v takej miere, že by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Z napadnutého rozhodnutia je zrejmé, z dôvodu obchádzania akých ustanovení zákona došlo k vysloveniu neplatnosti predmetných darovacích zmlúv. Odvolací súd dodal, že v konaní nebolo preukázané, že by predmetné nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom darovacích zmlúv boli nadobudnuté len z výlučných prostriedkov žalovanej 1/. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania odvolací súd právne odôvodnil ustanovením čl. 17 a § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 v spojení s § 396 ods. 1 C. s. p. a vecne tým, že úspešnej strane (žalobcovi) v odvolacom konaní žiadne trovy nevznikli.

4. Proti tomuto potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 1/ (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie. Dovolanie odôvodnila ustanovením § 420 písm. f/ C. s. p. (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., t. j. nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke doteraz nevyriešenej v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu. Navrhla zrušenie rozsudkov nižších súdov a vrátenie veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Za vadu v postupe nižších súdov (§ 420 písm. f/ C. s. p.) považovala skutočnosť, že súd prvej inštancie počas pojednávania neprezentoval svoj právny názor a tým zabránil žalovaným vyjadriť sa k meritórному argumentu, na základe ktorého prvoinštančný súd rozhodol. Súd prvej inštancie založil svoje rozhodnutie na nesprávne interpretovanej vete žalovanej 2/ a odvolací súd nezopakoval dokazovanie, kde by sa táto nesprávnosť mohla opraviť. Odvolací súd bol povinný nariadiť pojednávanie. Nižšie súdy v odôvodnení rozhodnutí neuviedli, ktoré zákonné ustanovenie zákona malo byť žalobcom a žalovanými obchádzané. Žiadny predpis nezakazuje platné darovanie veci manželmi tretej osobe a následné darovanie predmetnej veci iba jednému z manželov. Odvolací súd sa opomenul vyjadriť k otázkam žalovaných, ako je možné odôvodniť absolútnu neplatnosť právneho úkonu výlučne od jeho vzťahu s iným právnym úkonom, ktorý v dôsledku tejto neplatnosti nikdy vzniknúť nemohol a tiež sa naň hľadí, akoby nevznikol a prečo by malo byť zohľadnené z kontextu vytrhnuté vyjadrenie žalovanej pred uprednostnením výkladu v prospech platného právneho úkonu. Za v rozpore s dobrými mravmi považuje konanie žalobcu, ktorý sa po takmer 10 rokoch domáha neplatnosti právneho úkonu, ktorého neplatnosť svojím konaním sám vyvolal. Navrhla odložiť právoplatnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

5. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie aj žalovaná 2/ (ďalej tiež „dovolateľka“). I ona dovolanie odôvodnila ustanovením § 420 písm. f/ C. s. p. (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu

práva na spravodlivý proces) a § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ C. s. p., t. j. nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a v otázke doteraz nevyriešenej v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu. Navrhla zrušenie rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie mu veci na ďalšie konanie. Vadu zmätočnosti dovolateľka videla v hrubom porušení princípu formálnej pravdy. Tvrdenia žalobcu, na ktorých postavil svoju žalobu boli nepravdivé, a preto mala byť žaloba zamietnutá. Súd prvej inštancie nerešpektoval ustanovenie § 181 ods. 2 C. s. p. Rozhodnutia súdov nižších inštancií sú nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné a veľmi povrchné. Súd musí presne uviesť, v čom vidí rozpor alebo odchádzanie zákona, prejavujúci sa v nedovolenosti konkrétneho dojednania účastníkov. V rozhodnutiach chýba zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie vo veci. Pokiaľ ide o nesprávne právne posúdenie, súdy nerešpektovali judikatúru, z ktorej vyplýva, že neplatnosť právneho úkonu možno posudzovať len podľa okolností, ktoré existovali v čase jeho urobenia a neplatnosti zmluvy pre rozpor s dobrými mravmi sa nemôže domáhať ten účastník zmluvy, ktorý konal v rozpore s dobrými mravmi. Ďalej poukázala na nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), v zmysle ktorých rozpor so zákonom nepredstavuje automaticky neplatnosť právneho úkonu a preferovať je potrebné platnosť právneho úkonu pred jeho neplatnosťou. Zákon umožňuje darovanie vecí patriacich do BSM za súhlasu oboch manželov tretej osobe, a preto nejde o neplatný úkon. Dve zmluvy nemožno vyhodnocovať ako jeden úkon alebo ako súvisiace úkony. Úmysel obchádzať zákon z predmetných darovacích zmlúv nebolo nemožné vyvodiť. Druhá zmluva od tej prvej nezávisela a nebola ňou ani predpokladaná. Súdy dostatočne nevysvetlili, prečo posúdili dva samostatné a právom dovolené právne úkony ako jeden úkon (darovanie medzi manželmi). Súdy sa nezaoberali ani časovým aspektom zmlúv, pričom boli uzavreté s odstupom času až deväť mesiacov. Judikát o zákaze darovania medzi manželmi považuje na tento prípad za neaplikovateľný, nakoľko vychádzal z odlišných skutkových okolností. Pokiaľ išlo o určenie neplatnosti kúpnych zmlúv, na tomto nebol daný naliehavý právny záujem a v tejto časti mala byť žaloba zamietnutá.

6. Žalobca navrhol dovolania zamietnuť. Rozhodnutia nižších súdov považuje za vecne správne a dôkladne odôvodnené.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 C. s. p.), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spísania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) dospel k záveru, že dovolania žalovaných 1/ a 2/ sú prípustné a tiež dôvodné.

8. Dovolanie je prípustné, ak jeho prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 420 C. s. p. alebo § 421 C. s. p. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytykána v dovolaní (porovnaj § 428 C. s. p.). V prípade dovolania prípustného podľa § 420 C. s. p. je dovolacím dôvodom vytykána tzv. zmätočnosťná vada (§ 431 ods. 1 C. s. p.) a dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 C. s. p.); v prípade dovolania prípustného podľa § 421 ods. 1 C. s. p. je potom dovolacím dôvodom nesprávne právne posúdenie veci (§ 432 ods. 1 C. s. p.) a dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C. s. p.).

9. Žalované 1/ a 2/ vyvodzovali prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ C. s. p. a z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. a žalovaná 2/ i z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p. Dovolací súd, vychádzajúc z konštrukcie dovolacieho konania v podmienkach aktuálnej právnej úpravy civilného sporového procesu a tiež z ostatného záveru veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu o prípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov podľa § 420 a § 421 C. s. p. (v tejto súvislosti porovnaj uznesenie najvyššieho súdu z 21. marca 2018 sp. zn. 1 VCdo 1/2018), preto pristúpil ku skúmaniu existencie dovolacích dôvodov (a tiež dôvodov prípustnosti dovolania), uplatnených dovolaním v tejto veci, podľa chronológie priradenej im ustanoveniami zákona, ktorého sú súčasťou.

10. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo

veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ C. s. p. nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1 Cdo 42/2017, 2 Cdo 20/2017, 3 Cdo 41/2017, 4 Cdo 131/2017, 7 Cdo 113/2017, 8 Cdo 73/2017). Dovolací súd preto posudzoval opodstatnenosť argumentácie žalovaných 1/ a 2/, že v konaní (pred nižšími súdmi) došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti.

12. Pojemným znakom vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f/ C. s. p. je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes ešte v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a 1 Cdo 202/2017, 2 Cdo 162/2017, 3 Cdo 22/2018, 4 Cdo 87/2017, 5 Cdo 112/2018, 7 Cdo 202/2017 a 8 Cdo 85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

13. Dovolateľky zhodne namietali, že súd prvej inštancie nerešpektoval ustanovenie § 181 ods. 2 C. s. p.

14. Podľa § 181 ods. 2 C. s. p. po úkonoch podľa odseku 1 súd určí, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré skutkové tvrdenia považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná. Súd tiež uvedie svoje predbežné právne posúdenie veci. To neplatí, ak tak už postupoval pri predbežnom prejednaní sporu.

15. Nerešpektovanie postupu súdu prvej inštancie v zmysle ustanovenia § 181 ods. 2 C. s. p. (predtým § 118 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016, ďalej len „O.s.p.“) z obsahu spisu nevyplýva, keď zo zápisnice z pojednávania z 5. mája 2017 (č. l. 270 spisu) je zrejmé, že súd určil, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré skutkové tvrdenia považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná. Súd tiež uviedol svoje predbežné právne posúdenie veci.

16. Pre úplnosť sa ale dodáva, že najvyšší súd už v rozhodnutiach vydaných do 30. júna 2016 zaujal záver, podľa ktorého striktné nedodržanie postupu podľa § 118 ods. 2 O. s. p. zo strany súdu možno považovať len za tzv. vadu konania, ktorá bola prípustným dovolacím dôvodom v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p., vada tejto povahy ale nezakladala zmätočnosť rozhodnutia - nešlo o procesnú vadu odnímajúcu účastníkovi (strane sporu) možnosť realizovať procesné oprávnenia (§ 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.). Obdobne možno konštatovať, že procesný postup súdu, v rámci ktorého nerešpektuje § 181 ods. 2 C. s. p. (v tom zmysle, že neurčí, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré skutkové tvrdenia považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná a neuvedie svoje predbežné právne posúdenie veci), neznemožňuje strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že by tým dochádzalo k porušeniu práva procesnej strany na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f/ C. s. p. (porov. uznesenie najvyššieho súdu zo 17. mája 2017 sp. zn. 3 Cdo 54/2017).

17. Cieľom ustanovenia § 118 ods. 2 O. s. p. (teraz § 181 ods. 2 C. s. p.) je zamerať procesnú aktivitu strán na skutočnosti, ktoré sú podľa posúdenia súdu sporné, teda viesť účastníkov už počas konania k

tomu, aby dokázali predvídať rozhodnutie súdu. Okrem toho cieľom je zjednodušiť a zrýchliť konanie tak, aby sa nevykonávali zbytočné dôkazy, ktoré súd nepovažuje za dôležité a nevenovala sa pozornosť bezdôvodným skutkovým tvrdeniam, ktoré sú podľa názoru súdu buď nesporné alebo právne bezvýznamné. Uvedené ustanovenie nezakotvuje povinnosť súdu oboznámiť účastníkov konania s predbežným právnym názorom súdu na vec. Upravuje len postup súdu pri vedení pojednávania a týka sa skutkových okolností, resp. potreby ďalšieho dokazovania a jeho zamerania. Ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 16/2012 konštatoval, že právny názor a hodnotiace úsudky súdu sú vlastné až samotnému rozhodnutiu vo veci, nie však postupu súdu v zmysle § 118 ods. 2 O. s. p. Porušenie tohto ustanovenia žiadnym spôsobom nelimituje účastníka pri realizácii jeho procesných práv (napríklad v práve zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom, v práve na záver pojednávania zhrnúť svoje návrhy). So zreteľom na to, nerešpektovanie § 118 ods. 2 O. s. p. nezakladá procesnú vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p., ale prípadne tzv. inú (než v § 237 ods. 1 uvedenú) procesnú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p. (viď aj R 2/2016, rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 211/2013). Existencia tejto vady sama osebe nezakladá zmätočnosť rozhodnutia a nie je procesnou vadou konania v zmysle § 420 písm. f/ C. s. p. (tu porov. tiež uznesenie najvyššieho súdu z 22. marca 2017 sp. zn. 3 Cdo 3/2016).

18. Žalované 1/ a 2/ dovolaním ďalej zhodne namietali, že rozsudky odvolacieho súdu a súdu prvej inštancie nie sú náležite odôvodnené.

19. V zmysle zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu (R 2/2016) prijatého ešte za skoršej právnej úpravy občianskeho súdneho konania „nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p. a výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.“. Zmeny v právnej úprave dovolania a odvolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska - pokiaľ ide o jeho druhú vetu, hovoriacu o nedostatku dôvodov rozhodnutia ako o postupe súdu odnímajúcim účastníkom konania možnosť konať pred súdom - nedotkli, preto ho v tomto smere (pokiaľ ide o jeho druhú vetu) treba považovať naďalej za aktuálne (1 Cdo 228/2017, 2 Cdo 101/2017, 3 Cdo 92/2018, 4 Cdo 59/2017, 5 Cdo 45/2018, 7 Cdo 141/2017, 8 Cdo 49/2017).

20. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 C. s. p.); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 C. s. p.).

21. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozsudku náležite nevysporiadal s argumentáciou ohľadom časových súvislostí uzatvárania jednotlivých zmlúv v danom prípade, keď je zrejmé, že darovacia zmluva z 29. októbra 2008, od ktorej bola nižšími súdmi odvodzovaná neplatnosť darovacej zmluvy z 25. januára 2008, bola uzavretá s istým časovým odstupom a súčasne nebolo dostatočne vysvetlené poňatie týchto úkonov ako jedného celku v nadväznosti na posudzovanie neplatnosti právneho úkonu podľa okolností, ktoré existovali v čase jeho urobenia. Pre úplnosť sa dodáva, že ak je dôvodom neplatnosti právneho úkonu rozpor so zákonom alebo jeho obchádzanie (§ 39 Občianskeho zákonníka), súd v odôvodnení rozsudku musí presne uviesť, v čom tento rozpor (alebo obchádzanie), prejavujúci sa v nedovolenosti konkrétneho dojednania účastníkov spočíva, inak je jeho rozsudok nepreskúmateľný (R 23/2014).

22. Vzhľadom na uvedené došlo k zaťaženiu konania pred nižšími súdmi tvrdenou zmätočnosťnou vadou podľa § 420 písm. f/ C. s. p. a dovolanie musí byť z tohto dôvodu nielen prípustné, ale tiež dôvodné.

23. Dovolacím súdom konštatovaná procesná vada zmätočnosti uvedená v ustanovení § 420 písm. f/ C.

s. p. zakladá prípustnosť dovolania; zároveň je však tiež dôvodom, so zreteľom, na ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie (samozrejme v rozsahu umožnenom rozsahom dovolania) bez ďalšieho zrušiť. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015), na čom zotrváva prevažujúca rozhodovacia prax najvyššieho súdu aj po nadobudnutí účinnosti predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie slovenského civilného procesu (2 Cdo 5/2018, 3 Cdo 146/2018, 8 Cdo 70/2017). V poslednej dobe možno najmä z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vysledovať požiadavku na zaujímanie stanovísk najvyššieho súdu aj k nastoľovaným právnym otázkam bez ohľadu na zistenú zmätočnosť. Vzhľadom k tomu považuje najvyšší súd za potrebné v tejto konkrétnej veci dodať nasledovné.

24. V priebehu konania bol žalovanými namietaný nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, resp. prípustnosť žaloby na určenie neplatnosti zmlúv (pozn. ide o určenie právnej skutočnosti). Súd prvej inštancie sa vysporiadal s prípustnosťou žaloby v odôvodnení svojho rozsudku, pričom odvolací súd potvrdil jeho rozhodnutie a s jeho dôvodmi sa plne stotožnil. Dovolateľka (žalovaná 2/) v dovolaní uplatnila dovolací dôvod predstavovaný nesprávnym právnym posúdením veci (§ 421 C. s. p.), pričom uvedené je možné subsumovať pod prípad potvrdzujúceho rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p.) v otázke prípustnosti predmetnej žaloby o určenie právnej skutočnosti (pozn.: nie celkom správne stotožňujúc uvedené s naliehavým právnym záujmom na požadovanom určení).

25. Právna otázka podľa § 421 C. s. p. a dovolací dôvod (nesprávne právne posúdenie) podľa 432 C. s. p. sú tzv. „spojené nádoby“, preto najvyšší súd nemohol posudzovať prípustnosť dovolania striktno len na základe toho, ako dovolateľka túto prípustnosť formálne vymedzila na konkrétnom riadku svojho podania. Je potrebné brať do úvahy aj dovolací dôvod, vyabstrahovať z neho právnu otázku podľa § 421 C. s. p. a až následne možno posúdiť, či od tejto otázky záviselo napadnuté rozhodnutie a či ide o otázku, ktorá napĺňa niektoré z písmen a/ až c/ v § 421 ods. 1 C. s. p. Je potrebné pokúsiť sa autenticky porozumieť dovolateľovi - jeho textu ako celku. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (porov. nález ústavného súdu z 9. júna 2020 sp. zn. I. ÚS 336/2019).

26. Od určovacej žaloby, ktorou je aj žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu, treba odlišovať žalobu o určenie právnej skutočnosti.

27. Pôvodná právna úprava zakotvená v Občianskom súdnom poriadku neobsahovala všeobecné ustanovenie, ktoré by *expressis verbis* upravovalo prípustnosť žaloby o určenie právnej skutočnosti. Právna teória v tejto otázke nebola jednotná. Prevažovali názory, že žaloba na určenie právnej skutočnosti je prípustná iba za predpokladu, že jej prípustnosť vyplýva *in concreto* z právneho predpisu (najmä z hmotného práva). V praxi sa však žaloby na určenie právnej skutočnosti (zvyčajne) pripúšťali vo všeobecnej rovine, ak žalobca preukázal na určení právnej skutočnosti naliehavý právny záujem.

28. V súlade s ustálenou judikatúrou najvyššieho súdu žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu bola určovacou žalobou v zmysle § 80 písm. c/ O. s. p., podľa ktorého návrhom možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem. Podmienkou úspešnosti takejto žaloby je z procesnoprávneho hľadiska existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ktorú skutočnosť je povinný tvrdiť a preukázať žalobca.

29. Podľa rozsudku najvyššieho súdu z 18. júna 2007 sp. zn. 1 Cdo 91/2006 naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o prehode nehnuteľnosti nie je daný, ak sa práva k nehnuteľnosti dotýka ďalšia právna zmena v zmysle § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise

vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).

30. Najvyšší súd už v rozsudku sp. zn. 3 Cdo 98/2004 (na ktorý poukázal aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 91/2006 a ktorý opätovne pripomenul v uznesení sp. zn. 3 Cdo 36/2007) uviedol, že ak právna otázka platnosti alebo neplatnosti právneho úkonu má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k existencii práva alebo povinnosti, nie je daný naliehavý právny záujem na vyriešení (určení) tejto predbežnej otázky. Stav ohrozenia práva navrhovateľa alebo neistota v jeho právnom postavení sa samotným vyriešením tejto (iba predbežnej) otázky definitívne neodstráni; želaný stav sa dosiahne až určením, či tu je alebo nie je právny vzťah alebo právo (povinnosť). V už spomenutom rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 91/2006 najvyšší súd dodal, že nedostatok naliehavého právneho záujmu „predstavuje samostatný a prvoradý dôvod, pre ktorý určovací návrh nemôže obstať a ktorý sám osebe a bez ďalšieho vedie k zamietnutiu návrhu“.

31. Ak si môže súd otázku platnosti či neplatnosti zmluvy posúdiť prejudiciálne, nemôže túto otázku pojať do výroku svojho rozhodnutia. Možno tak žalovať priamo na určenie vlastníckeho práva žalobcu s tým, aby si súd prejudiciálne posúdil otázku platnosti či neplatnosti zmluvy. V takýchto prípadoch naliehavý právny záujem na samostatnom určení platnosti či neplatnosti zmluvy daný nebude.

32. Nová právna úprava C. s. p. pripúšťa žalobu na určenie právnej skutočnosti iba za predpokladu, že tak vyplýva z právneho predpisu (najmä z hmotného práva). Vzhľadom na právny stav de lege lata potom napr. ak bol zápis vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností na kupujúceho vykonaný na základe neplatnej kúpnej zmluvy, predávajúci môže žalovať kupujúceho, že je vlastníkom nehnuteľnosti (žaloba na určenie práva). Predávajúci potom nemá k dispozícii žalobu na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, lebo takáto žaloba o určenie z osobitného predpisu nevyplýva.

33. Podľa § 137 písm. d/ C. s. p. žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o určení právnej skutočnosti, ak vyplýva z osobitného predpisu.

34. Z hľadiska povahy súkromnoprávných žalôb a ich prípustnosti má právne posúdenie o akú žalobu ide v zmysle § 137 C. s. p. normatívny význam, t. j. vymedzuje podmienky prípustnosti pre niektoré druhy žalôb. Otázka prípustnosti je preto v takomto konaní prvoradá.

35. Pokiaľ to nevyplýva z osobitného predpisu (najmä z hmotného práva), nie je možné domáhať sa určenia právnej skutočnosti (napr., že právny úkon je neplatný). Ak takého predpisu niet, nie je možné žalovať neplatnosť právneho úkonu, ale je potrebné formulovať petit na určenie, či tu právo je, alebo nie je (porov. napr. uznesenie najvyššieho súdu z 25. novembra 2020 sp. zn. 7 Cdo 268/2019).

36. V danom prípade bolo potrebné sa otázkou neplatnosti darovacích zmlúv zaoberať len ako otázkou predbežnou, ktorá má význam pre rozhodnutie o určení vlastníckeho práva (procesnú prípustnosť v časti určenia neplatnosti kúpnych zmlúv v danom prípade nebolo možné vyvodiť).

37. Za opísanej situácie dôsledkom nech aj nevedomého odklonu odvolacieho súdu (ktorý sa plne s právnym posúdením súdu prvej inštancie stotožnil) pri riešení dovolaním nastolenej otázky od vyššie uvedených rozhodnutí najvyššieho súdu, reprezentujúcich vo vzťahu k posudzovanému problému ustálenú judikatúru dovolacieho súdu, bolo treba mať za to, že dovolateľka (žalovaná 2/) opodstatnene namietala existenciu ňou uplatneného dovolacieho dôvodu aj dôvodu prípustnosti dovolania, na ktorý sa dovolaním poukazovalo.

38. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 C. s. p.). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 C. s. p.). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie (ten len v napadnutej žalobe vyhovujúcej časti) a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, lebo nápravu nemožno dosiahnuť

iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 449 ods. 1 a 2 v spojení s § 450 C. s. p.). Predmetnou vadou nebol dotknutý len rozsudok odvolacieho súdu, ale i jemu predchádzajúci rozsudok súdu prvej inštancie.

39. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 C. s. p.).

40. V závere dáva dovolací súd do pozornosti súdu prvej inštancie, že pri ďalšom rozhodovaní bude potrebné reflektovať skutočnosť vyporiadania BSM po rozvode.

41. Podľa § 444 ods. 2 C. s. p. ak nejde o rozhodnutie, ktoré ukladá povinnosť plniť, dovolací súd môže na návrh odložiť jeho právoplatnosť, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa; ustanovenie § 230 tým nie je dotknuté. Najvyšší súd nezistil splnenie podmienok pre odloženie právoplatnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 2 C. s. p. a v súlade s ustálenou predchádzajúcou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

42. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.